

Aan het Nederlands lijkt best wat te knutselen

Marten van der Meulen & Nicoline van der Sijs

NT 25 (2-3): 387–395

DOI: 10.5117/NEDTAA2020.2-3.021.VAND

Abstract

The influence of prescriptivism on Dutch

Weerman (2003) unequivocally rejected the possibility for language to be malleable. At the time, there was little empirical research to challenge or support this claim. Over the last two decades, however, a fairly large body of research has delved into this issue. In light of this, we review some of Weerman's views, and discuss new findings of the recent literature, both for Dutch and other languages. We show how new methods and insights have led to a re-evaluation of the effects of prescriptivism. We furthermore argue that, rather than categorically dismissing effects of prescriptivism, researchers should focus on case studies with different parameters, including linguistic level, prohibition strength and time period.

Keywords: language norms, Dutch, language change, prescriptivism

1. Inleiding

Hoe maakbaar is het Nederlands? Die vraag staat centraal in het artikel met dezelfde titel van Fred Weerman, dat verscheen in het te zijner ere uitgegeven themanummer 'Weerbaar Nederlands' van *Nederlandse Taalkunde* (jaargang 8(4), 2003). Het centrale punt, dat ook Hans Bennis in de inleiding van het nummer kort aan de orde stelt, is dat de standaardtaal niet of slechts zeer beperkt te sturen valt. Zeer stellig is Weerman wanneer hij zegt dat 'maakbaarheid uitgesloten [lijkt]. Taalveranderingsonderzoek maakt dat uitentreuren duidelijk' (2003: 348). Dit standpunt zouden beide

taalkundigen later in andere publicaties herhalen (Weerman 2006; Bennis 2005).

Nu heeft het onderzoek naar taalverandering in het algemeen en naar standaardisering in het bijzonder niet stilgestaan sinds het verschijnen van deze artikelen. Nieuwe methoden en inzichten, die grotendeels in andere talen zijn ontwikkeld en opgedaan (en uiteindelijk terug te voeren zijn op Milroy & Milroy 1985), vonden hun weg naar het Nederlands. Spannende casussen geven prikkelende kijkjes achter de schermen van de taalverandering bij normkwesties. Deze gevallen geven genoeg aanknopingspunten om vraagtekens te stellen bij de categorische veroordeling zoals Weerman die uitspreekt. Dat is dan ook wat we in dit artikel zullen doen, waarbij onze aandacht in eerste instantie uitgaat naar het Nederlands, maar waarbij ook het Frans en het Engels langskomen. Een volledige *status quaestionis* van dit complexe vraagstuk kunnen we in dit korte bestek niet geven, maar we hopen in ieder geval aan te tonen dat de onmogelijkheid standaardtaal te sturen minder vanzelfsprekend is dan wel is gedacht.

2. Maakbaarheid?

Weerman illustreert zijn stelling dat het Nederlandse taalsysteem onmaakbaar is, en dat taalverandering haar eigen weg gaat, aan de hand van een aantal specifieke taalverschijnselen. Allereerst is dat het gebruik van de betrekkelijke voornaamwoorden *dat* en *wat*, waarover Weerman stelt dat studenten niet eens meer weten dat *dat* de norm is (2003: 348-349). Over *hun* als subject zegt hij ‘valt op, wordt sterk afgekeurd, maar verbreidt zich niettemin tegen de normklippen op’ (p. 349), en over *hem/hum* dat het ‘zelfs nog minder effect [heeft] gehad dan het aan Christaen van Heule toegeschreven onderscheid tussen *hen* en *hun*’ (p. 350). Sommige taalkeuzes blijken succesvol, zoals de verdeling van de tweeledige negatie en het persoonlijk voornaamwoord *du*, maar Weerman wijst erop dat die ontwikkelingen al op hun retour waren toen er normatieve uitspraken over werden gedaan. De opkomst van *zich* is volgens hem te danken aan taalcontact, terwijl hij de mislukte poging om de uitgang *-e* in de eerste persoon van het werkwoord te behouden en ‘alle pogingen om het naamvalsysteem te redden’ beschouwt als bewijzen dat taalbouwers geen invloed hebben gehad op het gebruik (p. 350). Ten slotte stipt Weerman kort een aantal woorden aan die door Stevin zouden zijn geïntroduceerd, maar het belang hiervan wordt onmiddellijk gebagatelliseerd: immers, ‘[h]et bewust manipuleren van het

taalsysteem is wel even wat anders [dan het succesvol introduceren van nieuwe woorden]' (p. 349).

Al met al noemt Weerman dus, soms uiterst summier, een achttal grammaticale kwesties en één cluster woorden. Hij velt op basis hiervan een categorisch oordeel over de maakbaarheid van taal, zoals duidelijk wordt na zijn bespreking van de kwestie *hen/hun*: 'Als deze notie al iets duidelijk maakt, dan toch wel dat taal, in casu het Nederlands, niet maakbaar is' (2003: 349). Nu lijkt het niet fair te verwachten dat er honderden gevallen worden besproken in wat toch een reactie-artikel in een feestelijk themanummer is. Terecht lijkt echter wel de vraag of deze selectie niet erg klein is, en zelfs als dat niet zo is, of ze wel representatief is. Taalsturing heeft zich gericht op een schier eindeloze reeks gevallen op alle niveaus van de taal, waaronder spelling, woordenschat, morfologie, syntaxis, semantiek, uitspraak en pragmatiek. Bovendien kan het idee 'maakbaarheid' op allerlei manieren worden geïnterpreteerd: op spreektaal versus schrijftaal, verschillende tijdvakken, verschillende sociale en grammaticale omstandigheden. Het is natuurlijk ondoenlijk om voor al deze parameters een relevante casus te presenteren, maar voordat de hypothese van maakbaarheid volledig kan worden verworpen is het misschien een goed idee om in ieder geval een iets bredere afspiegeling van het hele pakket aan voorgestelde taalmaatregelen te nemen.

De vraag of er invloed is van taalvoorschrijvers is ook een kwestie van *framing*. Zo stelt Weerman dat het onderscheid tussen *hen* en *hun* minder effect heeft gehad dan het gerelateerde voorschrift van Hooft, die ook graag een verschil zag in deze naamvallen in het enkelvoud (*hem* in de vierde, *hum* in de derde naamval). Hoe flauw het ook is om te zeggen, Weerman erkent hier expliciet dat er dus wel degelijk een effect is, hoewel het misschien klein is (Bennis (2005: 20) spreekt vergelijkenderwijs van 'een vrij marginaal bestaan'). Maar of dat effect wel zo klein is, dat hangt af van hoe je naar de zaak kijkt. Het onderscheid tussen *hen* en *hun* was volstrekt artificieel bij de introductie en het is bekend dat de regel bewust moet worden aangeleerd (vergelijk De Rooij 1990; het is een schoolvoorbeeld van wat Sassen (1963: 10) een exogene regel noemt). Maar driehonderd jaar na dato wordt *hen* nog steeds gebruikt, in geschreven taal maar ook in gesproken taal (Stroop 2011: 142-143). Je kunt dus ook zeggen dat de regel hardnekkig blijft bestaan, ondanks de neiging van sommige taalgebruikers er niet aan te voldoen.

Eenzelfde geval van framing lezen we bij Bennis, wanneer hij toegeeft dat het gebruik van *zich* 'lijkt te demonstreren dat taalkunstenars wel degelijk invloed hebben gehad op de taal', maar dat dit geval niet 'veel meer

dan een detail in de ontwikkeling van het Nederlands' kan worden genoemd (2005: 21). Ook dit is makkelijk anders te brengen: *zich* is een hoogfrequent woord in een gesloten grammaticale klasse, dat in de standaardtaal inmiddels vrijwel alomtegenwoordig is. Waren wij taaladviseurs, we zouden fier pronken met een geval als dit!

3. Meer onderzoek

Zoals gezegd is er sinds 2003 een aanzienlijke hoeveelheid nieuw onderzoek verschenen waarin de maakbaarheid van standaardtaal centraal staat. De vraag die daarbij vooral wordt gesteld is of en in hoeverre specifieke taalnormen invloed kunnen hebben op het gebruik van de taalvormen die ze bekritisieren. Het voert te ver om hier een volledig overzicht van dit onderzoek te geven (zie Rutten & Vosters (geaccepteerd) voor meer), maar bepaald onderzoek is de moeite van het vermelden waard.

Het ontstaan van een geschreven standaardtaal in de zeventiende eeuw, niet van het Nederlands maar ook van andere West-Europese talen, kan slechts gezien worden als een succesverhaal, ondanks de bewering van Weerman: 'De standaardtaal is ons overkomen' (2003: 349). Uit Van der Sijs (2004) en Van der Wal (1995) blijkt dat het Nederlands in de eerste helft van de zeventiende eeuw grote variatie kende: allerlei vormen werden naast elkaar gebruikt, soms in verschillende regio's, soms in verschillende sociale lagen. De elite ging in deze vroegste periode (nl. de zeventiende eeuw) van standaardisering de variatie te lijf door bewust keuzes te maken voor de standaardtaal. In de terminologie van Haugen (1966): ze selecteerden de taalvariëteit die ze geschikt achtten om als standaard te dienen (de beschaafde taal van de hogere standen in de Hollandse steden), en ze maakten concrete keuzes in de spelling, de woordenschat, vervoegingen, verbuigingen, voornaamwoorden, voorzetsels, voegwoorden, syntactische verbindingen, en legden deze vast in grammatica's en spellinggidsen. Het gaat om een groot aantal taalverschijnselen: voor een overzicht zie Van der Sijs (2004). Deze keuzes waren een van de redenen dat in de achttiende eeuw de variatie in de standaardtaal aanzienlijk afnam: waar in de zeventiende eeuw in gedrukte teksten nog een groot aantal varianten voorkwam, 'wint' één bepaalde vorm het in de standaardtaal in de loop van de achttiende eeuw. Dat wordt gecodificeerd in de eerste officiële spellinggids van Matthijs Siegenbeek in 1804 en de eerste officiële grammatica van Petrus Weiland in 1805. Soms verdwijnt de variatie in de loop van de tijd volledig en blijft er slechts één, uitverkoren variant over, soms blijft de verworpen

vorm wel bestaan maar alleen in informeel of regionaal taalgebruik. Al met al neemt het aantal verschillende vormen in de standaardtaal enorm af.

Dat de variatie in de loop van de tijd afneemt, en dat er effect is van de geformuleerde taalregels, blijkt uit enkele recent verschenen kwantitatieve casestudies. Zo toont Krogull (2018) aan dat de invloed van de negentiende-eeuwse *schrijftaalregeling* vrij omvangrijk was. Wat betreft vijf spellingvariabelen spreekt hij van ‘drastic changes in the direction of the prescriptions’ (2019: 300); wat drie grammaticale variabelen betreft zijn de effecten ‘less obvious (...) On closer inspection, however, either direct or indirect influences of Weiland’s grammar could be signalled’ (2019: 300). Nobels & Rutten (2014) beschrijven de verdringing van de tweeledige negatie door de eenledige; ze bevestigen ook de stelling van Weerman dat het gebruik van de tweeledige negatie al op zijn retour was toen prescriptivisme ontstond. Er is echter geen reden om dat te beschouwen als een bewijs voor de onmaakbaarheid van de taal: het lijkt immers een vreemde veronderstelling dat de taalregelaars in de zeventiende eeuw bij het maken van een keuze tussen twee alternatieve vormen de *minst* gebruikte zouden kiezen. Overigens bestaat in sommige dialecten nog steeds een tweeledige ontkenning, dus de keuze voor de eenledige ontkenning als standaardvorm is wel degelijk een ingrijpen van hogerhand geweest. Bovendien blijkt uit recent onderzoek naar zeventiende-eeuwse kranten dat in die kranten de tweeledige ontkenning nog eind zeventiende eeuw werd gebruikt (Van Oostendorp & Van der Sijs 2019: 69-70). Pas in de achttiende eeuw werd de eenledige ontkenning in het Standaardnederlands regel.

Wat betreft de twintigste eeuw is er eigenlijk verrassend weinig onderzoek gedaan naar de invloed van grammaticale taalnormen. Recent onderzoek van Van der Meulen (2019) naar variatie bij *heel/hele* is nog tentatief, maar lijkt te wijzen op een zekere invloed van de norm: de ‘correcte’ vorm *heel* blijft namelijk in gebruik, niet alleen in formeel taalgebruik maar ook in gesproken genres. Het grootste effect wordt geclaimd door Hubers & De Hoop (2013). Hun onderzoek toont aan dat vooral hogeropgeleide sprekers en sprekers uit Noord- en Midden-Nederland en Vlaanderen in meer dan 85% van de gevallen *dan* gebruiken in comparatief-constructies. Deze resultaten worden verklaard door de invloed van het onderwijs. Belangrijk is ook dat zelfs lageropgeleiden toch nog in een derde van de gevallen *dan* gebruiken. Deze resultaten bevestigen die van Stroop (2011: 141), die stelt: ‘Blijkbaar weegt het gezag van Huydecoper en zijn volgers zwaarder dan het gemak van *als*.’ Wel maakt Stroop een belangrijk onderscheid tussen verschillende typen comparatieve constructies (*niet meer als/dan tien* vs. *groter dan/als* bijvoorbeeld) waar soms meer of minder effect is te zien.

De invloed van taalsturing op de twintigste-eeuwse woordenschat is vooral bestudeerd voor het Belgisch-Nederlands. Zo stellen Geeraerts, Grondelaers & Speelman (1999: 152) dat er op het gebied van kleding- en voetbaltermen ‘reële aanwijzingen [zijn] voor de invloed van de taalzuiveringsliteratuur’. Uitgebreider nog is het onderzoek van Hendrickx: op basis van de bestudering van 118 concepten in krantentaal tussen 1958 en 1998 stelt ze ‘dat taaladviezen de Belgisch-Nederlandse krantentaal door de jaren heen positief [sic] hebben beïnvloed’ (2013: 406). Beide onderzoeken gaan bovendien in op specifieke factoren die het succes kunnen verklaren: Hendrickx (2013: 402) noemt vooral conceptfrequentie en diachrone en synchrone eenduidigheid van het advies als doorslaggevende factoren.

4. Andere talen

Voor andere talen (vooral Engels, maar ook Duits en Frans) is meer onderzoek gedaan naar de mogelijke maakbaarheid van de taal. Relatief zeldzaam is onderzoek waaruit geen enkel effect blijkt. Een voorbeeld daarvan is wel het onderzoek van Poplack & Dion, die de Franse toekomstige tijd in voorschrift- en gebruikscorpora tussen 1500 en 2000 bestuderen. Het gaat daarbij om het verschil tussen drie morfologische varianten, waarbij de toekomstige tijd kan worden uitgedrukt door middel van een toekomstige tijd in het paradigma van het werkwoord (*ça ira* ‘het zal gaan’), een hulpwerkwoord (*on va vous fusiller* ‘we gaan jou doodschieten’), of het toekomstige gebruik van de onvoltooid tegenwoordige tijd (*demain on mange* ‘morgen eten we’). Poplack & Dion concluderen niet alleen dat de voorschriften geen enkel effect hebben op de gesproken taal, maar dat de voorschriften zelfs niets te maken lijken te hebben met het daadwerkelijke taalgebruik (2009: 581). Een veelvoorkomende positie kan worden geïllustreerd door Anderwald (2019), die in haar studie over sterke en zwakke werkwoordsvervoeging in het Engels zegt dat er onder sommige omstandigheden een effect kan optreden, maar dat dit lang niet altijd plaatsvindt. Alleen al daarom, zegt ze, is het belangrijk om veel meer gedetailleerd onderzoek te doen én om categorische uitspraken te vermijden: ‘Rather than take prescriptivism as a given wholesale, then, detailed investigations of individual features are essential’ (Anderwald 2019: 102).

In de categorie ‘wél effect’ is het duidelijkste en meest robuuste onderzoek dat van Hinrichs, Szmrecsanyi & Bohmann (2015). Wat betreft het gebruik van relatieve voornaamwoorden (*that, which* of geen) laten ze aan de hand van een gesofisticeerde statistische analyse zien dat prescriptivisme een ‘potentially strong influence [has] on the linguistic choices made by

actual language users' (2015: 829). Een belangrijke innovatie in dit onderzoek is dat ze niet naar één variant kijken, maar naar het samenspel tussen het gebruik van meerdere veroordeelde variabelen. Deze aanpak doet hen concluderen dat 'the effects of the various prescriptive rules [...] follow trajectories that are quite distinct from one another' (2015: 829). Andere voorbeelden van onderzoek naar het Engels waaruit een potentieel effect van taalsturing blijkt, zijn Auer (2009) voor het gebruik van de *subjunctive* en Anderwald (2014) voor het gebruik van de passief.

5. Onbedoelde gevolgen

Naast bedoelde gevolgen op de standaardtaal heeft prescriptivisme ook gevolgen die zeker niet de bedoeling van de taalnormeerders zijn. We hebben het dan vooral over *hypercorrectie*, de notie om door te slaan in het streven naar het gebruik van juiste vormen. De laatste jaren is duidelijk geworden dat zulke hypercorrectie gekoppeld is aan de expliciete instructie in taalnormen die in het onderwijs plaatsvindt. Zo laat Stroop (2011: 142-143) aan de hand van Google-resultaten zien dat er een algemene tendens tegen de norm is *hen* als meewerkend voorwerp zonder voorzetsel te gebruiken (*ik heb hen gezegd*), maar dat leraren Nederlands (zo blijkt uit het Corpus Gesproken Nederlands) deze tendens veel sterker volgen.

Omvangrijker bewijs komt van Hubers et al. (2019). Uit hun onderzoek naar *hen/hun* en *als/dan* in verschillende constructies blijkt dat naarmate het onderwijsniveau van participanten toeneemt, ze vaker de prescriptief juiste vorm gebruiken, maar ook vaker die juiste vorm gebruiken in situaties waar die níét wordt voorgeschreven. Als verklaring hiervoor wijzen ze naar een (al dan niet onbewust geleerde) vuistregel, waarbij leerlingen de minder prestigieuze taalvorm volledig vermijden. De onderzoekers gaan zelfs zo ver te zeggen dat wanneer het grammaticaonderwijs niet verandert, hypercorrectie zal zorgen voor taalverandering in het Nederlands en een normacceptatie van de hypercorrecte vormen (Hubert et al. 2019: 20).

6. Conclusie

Uitspraken over de volstreekte onmaakbaarheid van taal, hoezeer ze misschien ook tot de verbeelding spreken, lijken voorbarig en al te categorisch. Rutten & Vosters (geaccepteerd) slaan de spijker op zijn kop wanneer ze schrijven dat 'it is clear that there is no one-size-fits-all answer to this question'. Onderzoek

naar het Nederlands en andere talen laat zien dat er wel gevallen zijn waarbij er weinig of geen effect van taalsturing kan worden vastgesteld, maar dat er vaker wel degelijk een effect lijkt te zijn, al is het maar in de vorm van hypercorrectie. Of er een sturingseffect is, lijkt af te hangen van een veelheid aan factoren, waaronder genre, grammaticaal niveau van de variabele en stabiliteit van het advies. Ook kunnen onverwachte gevolgen optreden vanwege sociale connotaties, zoals het gebruik van *hen/hun* laat zien.

Het aanvaarden van de mogelijkheid dat taalnormen en taalnormeerders effect kunnen hebben op het taalgebruik, leidt tot nieuwe en geweldig interessante onderzoeksvragen. Een gigantisch onderdeel van ons taalsysteem blijkt minder duidelijk te zijn dan sommigen dachten. Vooralsnog is er alleen duidelijk dát er iets aan de hand kan zijn, maar wanneer taalsturing precies werkt en hoe taalgebruik, taalnormen en taalgevoel op elkaar inwerken - daarover zijn nog legio vragen. Allereerst natuurlijk die vraag: waarom heeft sturing soms wel effect en soms niet? Zijn er grammaticale beperkingen aan het effect van taalsturing? Wat is de rol van *salience*? Zijn er perioden waarin prescriptieve taalregels meer effect hebben? Wanneer treedt hypercorrectie op, en wat is het langetermijneffect ervan? Genoeg vragen voor de toekomst. Het is te hopen dat die de komende 25 jaar in *Nederlandse Taalkunde* aan bod zullen komen.

Referenties

- Anderwald, L. (2014). Measuring the success of prescriptivism: quantitative grammaticography, corpus linguistics and the progressive passive. *English Language & Linguistics* 18(1), 1-21.
- Anderwald, L. (2019). Empirically charting the success of prescriptivism: Some case studies of nineteenth-century English. In: C. Suhr, T. Nevalainen & I. Taavitsainen (red.), *From Data to Evidence in English Language Research*. Leiden & Boston: Brill, 88-108.
- Auer, A. (2009). *The Subjunctive in the Age of Prescriptivism*. London: Palgrave Macmillan UK.
- Bennis, H. (2003). Het Nederlands: een weerbare taal? *Nederlandse Taalkunde* 8(4), 281-284.
- Bennis, H. (2005). Standaardtaal als mensenwerk. In: R. van Hout & J. Swanenberg (red.). *Geluid waar spraak uit ontstond; Kru(i)f(sen) door de dialecten*. Nijmegen: RU Nijmegen, 19-23.
- Geeraerts, D., S. Grondelaers & D. Speelman (1999). *Convergentie en divergentie in de Nederlandse woordenschat. Een onderzoek naar kleding- en voetbaltermen*. Amsterdam: Meertens Instituut.
- Haugen, E. (1966). Dialect, language, nation. *American Anthropologist* 68, 922-935.
- Hendrickx, E. (2013). *Het effect van lexicale taaladvisering op het Belgisch-Nederlandse taalgebruik. Een diachroon corpusonderzoek naar factoren van invloed*. Dissertatie. Leuven: KULeuven.
- Hinrichs, L., B. Szmrecsanyi & A. Bohmann (2015). Which-hunting and the Standard English relative clause. *Language* 91(4), 806-836.
- Hubers, F. & H. de Hoop (2013). The effect of prescriptivism on comparative markers in spoken Dutch. In: S. Aalberse & A. Auer (red.), *Linguistics in the Netherlands 2013*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 89-101.

- Hubers, F., T. Trompenaars, S. Collin, K. de Schepper & H. de Hoop (2019). Hypercorrection as a By-product of Education. *Applied Linguistics* amz001. <<https://doi.org/10.1093/applin/amz001>>
- Krogull, A. (2018). *Policy versus Practice. Language variation and change in eighteenth- and nineteenth-century Dutch*. Dissertatie. Utrecht: LOT.
- Krogull A., G.J. Rutten & M.J. van der Wal (2017). Relativisation in Dutch diaries, private letters and newspapers (1770-1840). A genre-specific national language? In: T. Säily, A. Nurmi, M. Palander-Collin & A. Auer (red.), *Exploring Future Paths for Historical Sociolinguistics*. Amsterdam/Philadelphia: Benjamins, 157-186.
- Meulen, M. van der (2019). Een hele interessante zaak: flectie bij het intensiverende bijwoord in het Nederlands. Presentatie gegeven op Grote Taaldag 2019, Utrecht.
- Milroy, J. & L. Milroy (1985). *Authority in language: Investigating language prescription and standardisation*. London: Routledge & Kegan Paul; 3th edition 2012.
- Nobels J. & G. Rutten (2014). Language norms and language use in seventeenth-century Dutch: Negation and the genitive. In: G. Rutten, R. Vosters & W. Vandebussche (red.), *Norms and usage in language history, 1600-1900. A sociolinguistic and comparative perspective. Advances in Historical Sociolinguistics no. 3* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 21-48.
- Oostendorp, Marc van & Noline van der Sijs (2019). *'Een mooie mengelmoes! Meertaligheid in de Gouden Eeuw*. Amsterdam.
- Poplack, S. & N. Dion (2009). Prescription vs. praxis. The evolution of future temporal reference in French. *Language* 58(3), 557-587.
- Rooij, J.J. de (1990). Over hun en hen, en hun. *Taal en Tongval* 42(2), 107-147.
- Rutten, G. & R. Vosters (geaccepteerd). Language standardization 'from above.' In: W. Ayres-Bennett & J. Bellamy (red.), *Handbook of standardization and standard languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sassen, A. (1963). Endogeen en exogeen taalgebruik. *De Nieuwe Taalgids* 56, 10-21.
- Sijs, N. van der (2004). *Taal als mensenwerk. Het ontstaan van het ABN*. Den Haag: Sdu.
- Stroop, J. (2011). De lange arm van de grammatici. In: Z. Hrnčířová, E. Krol, K. Mercks, J. Pekelder & J. Ultzen (red.), *Praagse perspectieven 7. Handelingen van het colloquium van de sectie Nederlands van de Karelsuniversiteit te Praag*. Praag: Prague University Press, 137-153.
- Wal, M.J. van der (1995). *De moedertaal centraal. Standaardisatie-aspecten in de Nederlanden omstreeks 1650*. Den Haag: SDU
- Weerman, F. (2003). Hoe maakbaar is het Nederlands? In: *Nederlandse Taalkunde* 8(4), 347-354.
- Weerman, F. (2006). Het Nederlands is niet maakbaar. In: N. van der Sijs, J. Stroop & F. Weerman (red.), *Wat iedereen van het Nederlands moet weten en waarom*. Amsterdam: Bert Bakker, 33-41.

Over de auteurs

Marten van der Meulen, Radboud Universiteit Nijmegen

E-mail: m.vandermeulen@let.ru.nl

Nicoline van der Sijs, Instituut voor de Nederlandse Taal, Leiden / Radboud Universiteit Nijmegen

E-mail: post@nicolinevdijs.nl